

Aktivita:

MUŽ, KTORÝ SADIL STROMY

Cesta na kurikulum:

PREDMET	ROČNÍK	TEMATICKÝ CELOK
Environmentálna výchova	I. úroveň (ZŠ)	<ul style="list-style-type: none">Zachovanie biodiverzity – rozmanitosti života na našej planéteOdlesňovanieUrbanizácia
Ochrana človeka	1. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Poznávanie zelene v okolí obce
Prvouka	2. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">V prírode II.
Vlastiveda	3. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Naša obecŠiršie okolie obce
	4. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Príroda SlovenskaObyvateľstvo a jeho činnosti
Prírodoveda	4. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Človek a jeho životné prostredieChránime svoje prostredie
Etická výchova	4. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Náš región - vlasť
Výtvarná výchova	1. stupeň ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Výtvarné umenie a životné prostredie
	5. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Výtvarná kultúra
Prírodopis	5. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Príroda a jej skúmanieRozšírenie, význam a ochrana rastlín na Slovensku
	7. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Človek – súčasť prírody
	9. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Znaky, funkcie a životné procesy organizmovZáklady ekológieŽivotné prostredie organizmov a človeka
Občianska výchova	9. ročník ZŠ	<ul style="list-style-type: none">Globálne problémy ľudstva

Minutáž: 60 minút

Potrebujem: článok uvedený v prílohe

Provokačná myšlienka: Pôvodná rozsiahla poviedka „Muž, ktorý sadil stromy a vypestoval šťastie“, je vymyslený príbeh. Jeho autor, francúzsky spisovateľ Jean Giono, ju napísal v roku 1953, aby „viedol ľudí k láske k stromom, či presnejšie, viedol ich k tomu, aby milovali sadenie stromov“.

Krok po kroku:

1. Prečítajte žiakom poviedku Muž, ktorý sadil stromy a vypestoval šťastie (príloha 1).
2. Po diskusii o príbehu požiadajte žiakov, aby si vybavili oblasť, ktorú dobre poznajú a kde podľa ich názoru chýbajú stromy. Potom by sa mali v duchu preniesť o štyridsať rokov späť, predstaviť si, že v oblasti sa práve začína realizovať zalesňovanie, ktoré zmení tvár krajiny. Aké zmeny zaznamenali po návrate zo svojej imaginárnej prechádzky časom? Odporučte žiakom, aby uvažovali o zmenách vzhľadu krajiny, ktoré so sebou výsadba stromov priniesla, ale tiež o zmenách v doprave, spôsobe trávenia voľného času a štruktúre pracovných miest.
3. Ďalšia diskusia by sa mohla týkať napríklad otázky, čo môžu pre zlepšenie miestneho životného prostredia urobiť samotní žiaci. Táto aktivita je tiež výborným úvodom k projektu zazeleňovania školského pozemku.

Námety pre zábavno-poučné vyučovanie s témou ekologickej stopy
Téma: Budovy a pozemky
Stupeň: ZŠ
Aktivita: MUŽ, KTORÝ SADIL STROMY

www.ekostopa.sk

Príloha 1 Muž, ktorý sadil stromy a vypestoval šťastie

V starobylej oblasti Francúzska, kde sa Alpy pozvoľne znižujú do Provencie, vedie cesta spájajúca Vergons a Banon. Videla už mnoho pútnikov a mnoho zmien. Keď pôjdete po nej dnes, budete prechádzať nádherným lesom, sviežim a pohostinným. Nie vždy však tomu bývalo rovnako...

Cestovanie po tejto ceste bolo na začiatku minulého storočia považované takmer za príznak šialenstva. Vtedy to bola nehostinná krajina. Zem bola vyprahnutá a pustá, nič na nej nerástlo a ani vtáci tam nespievali. Žila tam len hŕstka obyvateľov, vzdialených jeden od druhého. Živobytie si museli ľudia v tomto kraji vypestovať z prašnej pôdy takým úsilím, že život tam mal len malú cenu. Šedé tiene, ktoré vrhali ostré červené skaliská, poskytovali ochranu pred slnkom, nebolo im však dobré veriť. Nerástol tam ani jeden strom, o ktorý by si človek mohol oprieť unavený chrbát.

Jean Giono prešiel túto cestou prvýkrát ako študent v lete 1913. Jeho púť bola snahou o „nájdenie samého seba“. Na konci jedného dňa však oľutoval svoj nepremyslený nápad prejsť pešky naprieč touto prekliatou krajinou. Neboli tam žiadne stromy, žiadna ochrana pred vetrom, žiadny porast, ktorý by chránil pôdu pred eróziou. Do tváre ho bodali skalné zrnká piesku, ktorými horúci vietor neustále bičoval krajinu. Západný obzor sa roztavil v horiacu oblohu. Vietor ako vyjúci šakal krúžil okolo schátralej dediny s domami bez striech a s kaplnkou so zbúranou vežou. Zhluk rozpadnutých stavieb vypadal ako staré osie hniezdo a prameň napájajúci studňu bol vyschnutý. Keby tu tak bola nejaká voda, nejaká zeleň, nejaké známky života a rastu!

Náhle sa proti slnku a bodavému vetru objavil starý muž v barete a vlnenej veste. „Vyzeráš unavený,“ riekol starec. „Pod' so mnou, dám ti vodu, jedlo a prístrešie na noc. Zajtra budeš schopný dôjsť do cieľa svojej cesty.“ Asi to bol pokojný, istotou hľadiaci pohľad očí starca, ktorý pozdvihol Jeanovho ducha. Strecha nad hlavou, to bolo viac, ako si mohol unavený pútnik pre nastávajúcu noc priať.

Starý muž bol pastier oviec a jeho dom bol jediný, ktorý mal v dedine zachovanú strechu. Jean nechápal, ako môže pastier a tridsať oviec prežiť v pustom údolí bez stromov, bez rastlín, bez vody. Starec ho uistil, že je to možné. „Mimochodom,“ dodal, „nemienim robiť pastiera celý život. Vieš, sadím les.“

Jean toto i ďalšie podivnosti prijal bez ďalších otázok. Po večeri potichu pozoroval starca, ako otvoril vrečko a vysypal z neho kôpku žaludov. Začal žalude jeden po druhom prehliadať a oddeľovať poškodené od zdravých. „Môžem vám pomôcť?“ spýtal sa Jean. „Ďakujem, ale toto je moja úloha.“ Konečne sa zdalo, že je muž so zásobou zdravých žaludov spokojný. Začal ich rozdeľovať do kôpok po desiatich. Ešte dôkladnejšie ich skúmal, vyradňoval tie, ktoré boli malé alebo len máličko prasknuté. Jean v tichosti pozoroval pastierove prsty, vyberajúce stovku dokonalých žaludov. Tej noci znel vietor v starých strechách ako vlny obmývajúce stredomorské pobrežie. Jeanovi sa zdalo o nádhernom zelenom lese, kde si vietor ľahko pohráva s listami a o zdravých usmievavých ľuďoch. V sne ľudia Jeana viedli k zátokke rieky, kde sa iní ľudia už kúpali a potápali.

Nasledujúceho rána si Jean spomenul na cieľ, ktorý mal pred sebou. Sledoval zďiaľky starého pastiera, ktorého pastviny boli v údolí. Najprv Jean nemohol prísť na to, prečo so sebou pastier nesie kovovú tyč hrubú ako ľudský palec a dlhú asi štyri stopy. Postupne však začal chápať. Okrem železného nástroja pastier niesol vrečko so stovkou včera vybraných zdravých žaludov. Približne každých desať jardov zaboril tyč do zeme, do jamky vložil žalud a jamku zahrnul. Zaplňoval celú stráň zárodkami žaludov.

„Patrí vám ten pozemok?“ spýtal sa ho Jean.

„Nie.“

„A viete, komu patrí?“

„Nie. Predpokladám, že je to spoločná pôda. Alebo patrí niekomu, kto o ňu nemá záujem. Mimochodom, to nie je podstatné.“

„A ako dlho to už robíte?“

„Asi tri roky.“

„Sto žaluďov denne po tri roky?“

„Správne. Musel som ich zasadiť už viac než stotisíc. Hádám, že dvadsaťtisíc vzišlo. Polovicu z nich mohli zničiť škodcovia a mráz, ale počítam, že by stále malo zostať desaťtisíc dubov tam, kde doposiaľ nič nerástlo.“

Starý muž tiež študoval množenie bukov a plánoval, že založí blízko svojho domu škôlku stromov vypestovaných z bukvíc. Veril, že hneď pod povrchom údolia je voda. „Toto údolie je ako stvorené pre brezy,“ hovoril.

Keď Jean pastiera opúšťal, v hlave mu zostala zvláštna zmes spomienok: vyprahnutosť krajiny sa miešala s pocitmi chladivej lesnej vône z jeho živého sna. Ešte v ten deň dokončil plánovanú cestu a svoje zážitky v mysli odsunul stranou.

Jean sa vrátil do každodenného života. Potom bol vtiahnutý do víru svetovej vojny. Prežil ju. S demobilizačnou prémieou v taške a s obrazmi blata a smutných polí plných bielych krížov v hlave sa vydal na juh. Slnko ho nezadržateľne priťahovalo, rovnako ako priťahuje šafrany na jar. Opäť cestoval po starej ceste z Vergons do Banon, ale len ťažko ju spoznával. Vysvetľoval si to tým, že vojnové zážitky ovplyvnili všetky predchádzajúce zážitky, v skutočnosti sa ale krajina v priebehu šesť rokov od základov zmenila. Namiesto pustých, eróziou ohrozených strání bez zelene, videl teraz Jean akýsi striebisto-šedý koberec, pokrývajúci kopce okolo. Boli to mladé stromčeky a rástli všade.

Tej noci Jean pokojne spal blízko pustej dediny, medzi levanduľovými kríkmi a brezami. Zdalo sa mu, že ho vedú nádherným lesom k zátokke rieky, kde sa v slnečných lúčoch odrazených vodou mihali a prebleskovali mladé telá. Muž, ktorý ho viedol, mal baretu a vlnenú vestu. V tvári mal rozvážnu istotu. Na tú tvár si Jean pamätal, ale nedokázal si spomenúť odkiaľ. Práve si začínal uvedomovať, kde sa sen odohráva, keď sa prebudil: ranné svetlo sa strieborne odrážalo na jemných korunách briez a príjemný vetrík šumel vo sviežich zelených listoch. Muž v barete sa na neho díval. „Ja ťa poznám,“ riekol. „Už si tu kedysi bol.“ Tvár zo sna sa zmenila na tvár pastiera. Ale toto určite nie je tá istá krajina. Pred šiestimi rokmi to bola pustatina – vlastne horšie ako pustatina, mŕtva, životu nebezpečná zem. Teraz tu všade rastie bujná vegetácia, vzduch bol pokojný a stromy sa vypínali, kam oko dohliadlo. Starý muž súhlasne prikývol. Nie že by sa usmieval, ale jeho ústa vyjadrovali spokojnosť a jeho sebavedomý pohľad konečne osviežil Jeanovú pamäť. Ale áno, už tu naozaj bol. Ťažko však môže uveriť tej premene. Starec akoby v Jeanovej tvári prečítal jeho pochybnosti... Pokyvoval hlavou a s pýchou otca, chváliaceho sa svojim prvorodeným dieťaťom, ukazoval rukami na stromy rastúce všade okolo.

Neskôr, stále naplnený otcovskou pýchou, prevádzal muž Jeana svojim lesom. Už nebol pastierom, teraz mal len štyri ovce, ale pre zmenu sa staral o sto úľov. Plody jeho práce – desaťtisíc dubov a tisícka bukov, boli rovnako hmatateľné ako správnosť jeho odhadu o vode pod piesčitým povrchom údolia. Rozsiahly les mladých stromčekov, dubov, bukov a briez, rástol rozdelený na tri časti, jedenásť kilometrov dlhé a tri kilometre široké. Jean bol ako nemý, keď ho bývalý pastier celý deň vodil, ako človeka zotavujúceho sa zo zlej choroby, po svojom, v tej dobe po ramená siahajúcom lese. Zmyslové potešenie z tohto nečakaného pohľadu Jeana upokojilo a zahnilo všetky spomienky na vojnu. Pripadalo mu neuveriteľné, že v rokoch, keď on bojoval pri Verdune, starý muž sadil brezy, ktoré tu teraz stáli štíhle a krehké ako mladé tanečnice. Bolo neuveriteľné, že les vzišiel z vízie, trpezlivej práce a vytrvalého úsilia jediného muža.

Nebol to však len les, ktorý tu vyrástol. V priebehu rokov sa cesta medzi Vergons a Banon stávala rušnejšou a rušnejšou. Stále viac ľudí mierilo z bezlesnatých miest, kde pracovali, do terajšej nádhornej krajiny. Množstvo ľudí, ktorí sem prichádzali na výlet, či piknik, začalo ohrozovať zdravie krajiny, a tak v tridsiatich rokoch lesa sa mu dostalo ochrany národného lesníckeho úradu. Jeden zo strážcov, ktorý kontroloval oblasť, poučoval i starého pastiera: „Nemôžeme tu nikoho nechať zakladať oheň, pane. Nechceme predsa tento nádherný les ohrozovať. Najmä, keď tak zázračne vyrástol sám od seba.“ Starý muž sa

usmieval a prikyvoval, rovnako ako keď sa stretol s Jeanom, s tichou sebaistotou človeka, ktorý vie, že zajtra bude opäť nepovšimnutý niekde vysádzať buky.

Ako les rástol, z mŕtvych vstala aj dedina, opustená od roku 1900. Zborenisko bolo odstránené a v roku 1946, keď Jean Giono navštívil starého muža naposledy (bývalému pastierovi bolo vtedy 87 rokov a za dva roky na to zomrel), bolo obnovených až päť domov. V dedine žilo 28 ľudí, vrátane dvoch mladých novomanželských párov. Čerstvo omietnuté domy boli obklopené záhradami, kde vedľa seba rástli v nepochopiteľnom rade kvetiny a zelenina. Dokonca i vzduch sa zdal byť plný života. Namiesto krutého horúceho vetra, ktorý bičoval Jeanovú tvár v roku 1913, teraz vial jemný vánok plný vôní. Zvuk podobný vode – zvuk vetra v korunách stromov, sa ozýval z úbočia kopcov. Jean dokonca začul naozajstný zvuk vody. V dedine obnovili studňu, pri ktorej stála štvorročná lipa s korunou plnou lístia. Starec Jeanovi ten stromček ukázal s hrdoťou: „Teraz tu už sadia aj iní,“ povedal.

V starobylej oblasti Francúzka, kde sa Alpy pozvoľne znižujú do Proencie, vedie cesta spájajúca Vergons a Banon. Vydajte sa po nej dnes a objavíte zdravú a kvitnúcu krajinu. Úhľadné farmy svedčia o šťastnom a pokojnom živote. Znova tam tečú staré potoky, napájané dažďom a snehom, ktorý mladý les dokáže zadržať. Na každej z fariem v zhluku javorov preteká prebytočná voda zo studničiek na koberce čerstvej šťavnatej mäty. Na cestách môžete stretnúť srdečných mužov a ženy, chlapcov a dievčatá. Viac než desaťtisíc ľudí vďačí za svoje šťastie nezdolnému veľkému duchu a usilovnosti jediného starého človeka – muža, ktorý sadiť stromy a vypestoval šťastie.